

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 2
HÄFTE 17
1915

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga. Finnes öfverallt å
0:75 och 1:25 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.

Världsberömda symaskiner

Ledig annonsplats!

BILDADE damer och herrar er-
hålla mycket god hel- och mål-
tidsinackordering. Även extra mat-
gäster mottagas. Möbl. o. omöbl.
rum för längre eller kortare tid.
Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-
ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

Rikstel. 97 83 31 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

HERTHA

ÅRGÅNG II

1 NOV. 1915

HAFTE 17

Ett missgrepp.

Det är nu ett år sedan lärarlönenämnden avgav sitt omfattande och mycket uppmärksammade betänkande rörande lönereglering för lärarpersonalen vid statens gossläroverk, samskolor och seminarier samt vid folk- och småskolor. Detta betänkande är, åtminstone till vissa delar, väl bekant för Herthas läsare, då tidskriften innehållit utförliga redogörelser angående de framställda förslagen om kvinnas tillträde till adjunktur och lektorat vid högre allmänna läroverk samt till rektorat vid kvinnliga seminarier. Synnerligen märkligt är dessutom det rationella sätt, varpå nämnden behandlat förhållandet mellan manlig och kvinnlig lön. Det är i stort sett ett vidsynt och rättvist resultat nämnden kommit till i sitt arbete, och betänkandet har från många håll mötts med uppriktigt och tacksamt erkännande. Den ämbetsmannakår åter, som genom förslaget om kvinnors tillträde till lärartjänster vid högre allmänt läroverk sett sig hotad i sin förutvarande ensamrätt till dessa tjänster, har låtit sig angeläget vara att servera en våldsam kritik. Den nervositet, för att använda ett mildt ord, som motståndarna ådagalagt, är i själva verket ett krite-

rium så gott som något annat, att nämndens förslag går mot framtida seger. Kanske blir det också en gång klart för motparten, att verkligheten sällan framgångsrikt konkurrerar med en uppjagad fantasi i skräckbilder.

Efter att under det sist förflutna året huvudsakligen ha sysslat med en del pensionsfrågor kommer lärarlönenämnden enligt förkljudande att före utgången av detta kalenderår upptaga till behandling frågan om lönereglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda enskilda skolor, varav huvudparten utgöres av flick- och samskolor. Det är en stor kvinnlig lärarkår, vars avlöningsförhållanden det här gäller, och en kår, som är i synnerligt behov av en löneförbättring.

Att lärarlönenämnden för denna sin nya uppgift skulle undergå en del förändringar till sin sammansättning har länge varit känt, och häromdagen meddelade en tidningsnotis hur rekonstruktionen skett. Samskolan och flickskolan ha fått var sin kvinnliga representant genom att föreståndarinnan vid Djursholms samskola, fröken Ester Lager, och lärarinnan vid flickskolan i Strängnäs, fröken Ninni Huldt, anmodats in-

gå i nämnden. Samtidigt upphör förordnandet för ej mindre än fyra av de förutvarande ledamöterna. Beträffande målsmännen för folk- och småskolan är detta helt naturligt, då nämnden för sitt fortsatta arbete ej torde ha behov av deras speciella sakkunskap. Betänkligare är att samma förfarande tillämpats gentemot övningslärares representant hr H. Segerborg. Mest ägnat att väcka förvåning är dock att även seminarieadjunkten fröken Anna Sörensen blivit utesluten ur nämnden.

Det skulle ju kunna sägas, att när folkskoleseminariernas lönefråga blivit utagerad, är deras särskilda representant överflödig. Felet med ett sådant resonemang i detta sammanhang vore endast, att det icke äger tillämplighet på fröken Sörensen. Hennes arbete inom nämnden har icke inskränkt sig till frågor rörande folkskoleseminarierna utan varit synnerligen omfattande och kan med skäl kallas betydelsefullt för resultatet av nämndens hela hittillsvarande verksamhet. Redan vid ett flyktigt genombläddrande av det digra betänkandet, som här tidigare omnämnts, finner man bevis för fröken S:s mångsidighet. Av de betänkandet åtföljande bilagorna härröra åtskilliga helt eller delvis från hennes hand och omfatta mycket olika områden av nämndens arbete, såsom övningslärares utbildnings- och anställningsförhållanden, gift kvinnas anställning i statstjänst, kvinnliga lärares arbetsförmåga. De särmeningar fröken S. framfört beröra statsanställda läroverkslärares löneförhållanden och lönetursberäkningen för vissa lärarinnor vid statens samskolor.

Till denna förmåga att omfatta och genomtränga olikartade spørsmål kommer att fröken S. icke är utan erfarenhet av arbetet inom svenska flickskolor, vilkas löneregleringsfråga nu skall upptagas till behandling. Under en kortare tid av sin lärarinnesamhet har hon nämligen uteslutande undervisat i ett flickläroverk i Stockholm, och jämsides med sitt seminariearbete har hon haft lektionstimmar i flickskola. På grund av dessa skäl och andra ligger helt visst ingen överdrift och ej heller någon oartighet mot någon i påståendet att fröken S. är vida bättre skickad att bedöma flick- och samskolornas lönefrågor än en lektor och en av de läroverksadjunkter, som orubbat sitta kvar i nämnden. För lektorns bibehållande kan dock med visst berättigande åberopas att han är en i allmänna värv mång erfaren man. Ur oblandad saksynpunkt är det däremot oomtvistligt, att skulle lärarlönenämnden för sin nya uppgift göras så liten till numerären som möjligt i den vällovliga avsikten att spara det mesta möjliga av statens medel, hade det varit mera ändamålsenligt att inrikta den sparsamheten på avlägsnandet av läroverksadjunkten Olof Olsson än att borttaga nämndens mest dugande kvinnliga medlem.

För att möjligen finna en förklaring till Kungl. Majt:s beslut med avseende på fröken Sörensens ledamotskap och på samma gång för att från det mest auktoritativa håll få ett uttalande om hennes nämndarbete har redaktionen gjort en hänvändelse till nämndens ordförande. På våra frågor gav kanslirå-

det Lindström till svar, att han icke kunde yttra sig om anledningen till att fröken Sörensens förordnande som ledamot av nämnden annullerats samt att han i denna fråga endast kunde göra det uttalandet, att fröken S. inom nämnden ådagalagt mycket skarpsinne, betydande insikter på de olika områden, som varit föremål för nämndens behandling, samt en synnerligen framstående skicklighet vid fullgörandet av de olika uppgifter som inom nämnden anförtrotts henne. Ampla vitsord i sanning, så mycket mer betydelsefulla som de härstamma från en man med så erkänd auktoritet på skollagstiftningens område som kanslirådet Lindström.

Bland kvinnor i Sverige finnas ännu ej många, som haft tillfälle att förvärva träning i kommittéarbete. Fröken Sörensen är en av de få, som på detta område har erfarenhet. Utom sitt arbete i läroverksamheten har hon även fungerat som sakkunnig vid utarbetandet av ny stadga och undervisningsplan för rikets folkskoleseminarier. Härtill kommer, att fröken S. har vissa personliga egenskaper som göra henne särskilt skickad för detta slag av uppgifter. Hon är skarpsinnig och snabb i debatter och besitter en försonande humor, som trubbar av meningssättningarnas skärpa, utan att något av innehållets kärna går förlorat. Denna sist nämnda egenskap har sin stora betydelse. Också ha män, som vid olika tillfällen arbetat som hennes kamrater, till oss uttalat, att de ha de ängämnaste minnen av detta samarbete.

För fröken Sörensen personligen betyder beslutet om läroverksamhetens

rekonstruktion, att hon får tillfälle att återgå till den verksamhet, seminarieundervisningen, som med all säkerhet omfattas med hennes djupaste intresse. För den stora kär av arbetande kvinnor åter, vars angelägenheter fröken S. hade så eminenta förutsättningar att tillvarataga inom nämnden, icke minst därför att hon känner kontinuiteten inom nämndarbetet, är hennes avgång en stor förlust. Känslan härav försvinner icke med den första häpnadsoverraskningen över att det inträffade kunnat ske utan vinner tvärtom i styrka vid djupare eftertanke.

Den svenska sektionen av Internationella kvinnokommittén för varaktig fred. I enlighet med förslag framställt å kvinnornas fredskongress i Haag ha nationella kommittéer tillsatts i de olika länderna för att fortsätta arbetet för de idéer, vilka kongressen uttalat sig för, och uppehålla sambandet kvinnorna emellan. Den svenska sektionen, som tillsatts av styrelserna för Fredrika-Bremer-Förbundet, Landsföreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt, Kristliga Föreningen af Unga Kvinnor, Vita Bandet samt av Socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse, består av: fru Nina Andersson, fröknarna Anna Kleman och Anna Lindhagen, friherrinnan Ellen Palmstierna och fröken Mathilda Widegren.

Äktenskapets egendomsförhållanden.

De två nya förslag till lagstiftningsreform i frågan om makars egendomsförhållanden, som genom Hertha och Kvinden og Samfundet framlagts för allmänheten — Georg Stjernstedts och Björg Blöndals — ha väckt berättigad uppmärksamhet, icke minst inom sakkunniga kretsar. I sista numret av Kvinden og Samfundet har nu Overrettsagfører Astrid Holten-Bechtolsheim, f. Rickmann, kommenterat och jämfört de båda förslagen.

Som det, vilket kommer en ideell lösning av spörsmålet närmast, framhåller Overrettsagfører Holten Bechtolsheim advokat Stjernstedts. Hon finner detta förslag byggt på en riktigare grundval än Björg Blöndals, då utgångspunkten är beräkning av makarnas inkomster under äktenskapet; fru Blöndal baserar sig som bekant på ett fastslående av makarnas värde före äktenskapet, vad hon kallar det personliga kapitaliseringsvärdet vid äktenskapets ingående. Huvudregeln i det Stjernstedtska förslaget — hälften var av alla inkomster och lika stor skyldighet för vardera att bidra till hemmets utgifter — anser Overrettsagfører H.-B. såsom särdeles klar och tilltalande och i överensstämmelse med det framtidsideal, som kvinnorna i sina hjärtan se fram emot. Hon menar, att denna regel allaredan i praktiken tillämpas i åtskilliga av de bästa äktenskapen, där man och hustru betrakta varandra som jämbördiga människor.

I motsats till denna som hon finner

enkla och klara fördelning ställer hon upp de olägenheter hon anser medfölja fru Blöndals förslag om fixerandet av ett ömsesidigt personligt kapitaliseringsvärde. Hon uppehåller sig härvid emellertid uteslutande vid frågan om beräkning av hustruns värde, då hon menar, att det i mängden av äktenskap naturligtvis blir hustrun — som den icke inkomstförvärvande —, vilken av mannen — som den förvärvande — skall erhålla ersättning i överensstämmelse med sitt personliga kapitaliseringsvärde.

Overrettsagfører H.-B. framhåller som föga tilltalande härvid, att en kvinnas värde skulle sättas till ett bestämt pris, uträknat i kronor, och att mannen skulle vara skyldig att ersätta henne detta, vilka än hans ekonomiska förhållanden voro. Härigenom skulle begreppen en "dyr" och en "billig" hustru få en alldeles ny betydelse och kunna ganska ödesdigert spela in, när det gällde för mannen att bilda ett hem. Kanske skulle han ej anse sig ha råd till den "dyra" hustrun, men därigenom också ställas utanför möjligheten att vinna den, som genom att hon haft tillfälle att utbilda sina anlag och som var begåvad och dugande, skulle varit den mest eftersträfvansvärda för hemmet och barnen. Fru H.-B. menar, att enligt detta system skulle just de kvinnor, som voro något värda, komma att verka avskräckande på mannen.

Efter att på detta sätt ha preciserat

sin ståndpunkt till de två förslagens grundprinciper, upptar Overretssagfö-
 örer H.-B. en del av specialpunkterna
 till granskning. Utrymmet tillåter oss
 oss ej att ingå på dessa detaljanmär-
 ningar. Hennes artikel utmynnar emel-
 lertid i ett framhållande av att det
 Stjernstedtska förslaget borde behållas
 som ett av de alternativ, som lagen
 bör uppställa för kontrahenterna att
 välja på vid sidan av ett huvudsystem.
 Som sin egen mening betonar hon, att
 grundprincipen vid ordnandet av ma-
 kars egendomsförhållanden måste vara,
 att hustrun skall få rätt till och full
 rådighet över en del av mannens in-
 komster, att denna del skall periodiskt
 utbetalas och fastställas med hänsyn
 tagen till mannens ställning, inkomster
 och förhållanden, till hustruns ställning
 i hemmet och andra föreliggande
 omständigheter. En detaljerad be-
 räkning av beloppet anser hon inte
 böra fastslås av lagen; det viktiga vore,
 att lagen överhuvud taget erkänner
 principen om hustruns rätt till
 lämplig del av mannens inkomster.

Särdeles nödvändigt anser hon för
 ordnandet av denna sak vara att en

sorts äktenskapsrätt tillsättes, en insti-
 tution, som skulle ha att bestämma i de
 enskilda fallen storleken av det belopp
 av inkomsterna, som skulle komma
 hustrun till godo. Denna myndighet
 skulle ävenledes ha befogenhet att ut-
 tala sig angående förhållandet till bar-
 nen samt i fråga om separation och
 skilsmässa. Ett rättsinstitut, som blir
 nödvändigt, menar hon, i och med att
 den nya lagen upphäver — vilket ju
 är att förmoda att den kommer
 att göra — den ene makens en-
 samrätt att bestämma för båda, och
 således tvenne självbestämmande par-
 ter komma att stå bredvid varandra
 i äktenskapet, vilka kunna tänkas ha
 olika meningar angående gemensamma
 angelägenheter.

Overretssagfö-
 örer H.-B. slutar med
 att betona, att vi stå i en övergångs-
 tid, att det ekonomiska spörsmålet vad
 det gäller kvinnorna ännu är i sin
 helhet olöst och därför lagbestämme-
 lser angående förmögenhetsförhållanden
 mellan äkta makar efter all sannolikhet
 endast bli försöksregler, som senare
 måste ändras i överensstämmelse med
 förhållandenas utveckling. E. K—N.

De Hvitfeldtska stipendierna och kvinnorna. Kammarkollegium har nyligen avgivit infortrat utlåtande angående det bekanta förslaget till ny instruktion för Hvitfeldtska stipendieinrättningen. Med avseende på stipendieutdelningen förordar kollegiet att stipendierna göras tillgängliga även för lärjungar vid enskilda gymnasier med dimissionsrätt inom Göteborgs och

Bohus län samt för såväl kvinnliga som manliga studerande vid universitet och högskolor inom riket. Härmed har kammarkollegium anslutit sig till den uppfattning och givit stöd åt de önskemål, som framförts i skrivelser från Fredrika-Bremer-Förbundet, de kvinnliga studentföreningarna och Akademiskt bildade kvinnors förening.

Ett uppslag inom den högre flickskolan.

En notis i en daglig tidning för den 7 okt. meddelar, att fröken Anna Rönström, föreståndarinna för Högre elementarskolan i Lund, "till k. m:t ingått med en anhållan, att k. m:t till nästa riksdag måtte göra framställning om sådan ändring av villkoren för statsunderstöd till högre flickskolor, att sådant understöd må kunna lämnas för en nionde klass, som utöver kursplanen för den åttaklassiga flickskolan lämnar teoretisk och praktisk undervisning i sådana ämnen, som mera direkt sammanhånga med kvinnans uppgifter inom hem och samhälle."

I motiveringen framhålles följande:

att tillbyggnaden skulle avse att ge en utbildning till värde och anseende lika med gymnasiebildningen, ehuru till arten olika;

att en fortsättningsklass, som står i direkt och organiskt samband med åttonde klassen, skulle ha större förutsättningar att ge de unga kvinnorna den för hemmets uppgifter behövlige teoretiska och praktiska utbildningen;

att man för att motarbeta den betydliga överproduktionen av studenter bör använda alla utvägar att leda ungdomen in på andra banor än studentlinjen.

Lämpligheten av en dylik nionde klass har, naturligt nog, redan förut dryftats i flickskolekretsar, och en eller annan tycks ha ställt sig välvillig till förslaget. Att flickors uppfostran i här avsedda stycken ofta lämnar mycket övrigt att önska är ingen hemlighet.

Kvinnornas utbildning har hittills i allmänhet icke varit ägnad att ge dem något övermått av sakkunskap. Många känna också starkt behovet av flera goda fackskolor och torde anse föreliggande uppslag som ett steg i den rätta riktningen. I första ögonblicket kanske också många äro böjda att tycka, att inga invändningar mot det samma med fog kunna göras. Det gäller emellertid att tillse om den föreslagna nyheten skulle avhjälpa några brister eller om den rent av skulle kunna bli till skada för utvecklingen.

Vid denna punkt kan jag så gott först som sist erkänna, att jag, som jag tror på goda grunder, ej är någon vän av detta nya förslag, vilket jag icke anser bottna i något som hälst verkligt behov. Må det därför tillåtas mig att bringa under diskussion vilka skadliga följder ett eventuellt beviljande av fröken Rönströms anhållan torde få.

För många skolor komma att få den nionde klassen, vilken, om olyckan är framme, kan bli en obligatorisk avslutningsklass.

Det vore mycket mänskligt, om många här fölle för frestelsen. Idén passar utmärkt i stycke med vissa högst "moderna" tendenser i tiden, och flickskolorna behöva i regel väl de anslag de kunna få. De ha fått arbeta under mycket blygsamma villkor.

Men då ha vi genast för mycket av det goda. Då komma vi snart fram till den sköna likformigheten och tvångsutvecklingen, som vi inom flickskolan

hittills med energi och en viss framgång värjt oss emot. Det blir naturligtvis icke likformighet i den meningen, att alla dylika klasser skulle ge det samma. Nej, det är på annat håll faran lurar. Vem kan garantera, att ej nästa steg blir, att nionde klassen blir obligatorisk, så att skolkursen ej kommer att anses fullständig utan densamma? Och så skola alla eleverna tvingas till detta slags, märk väl ingalunda kosnadsfria värnplikt. (Kunde man tvinga de rätta, så vore det ju en god sak!) Det är intet tvivel om att en sådan utgång vore en olycka.

Skoltiden kommer att bli för lång.

I motsats till vad som framhålles i motiveringen av förslaget, tror jag av flera skäl icke att det är någon styrka, att en fortsättningsklass "direkt bygger på och ställer sig i organiskt samband med skolans åttonde klass". Tvärtom.

Förhåller det sig icke redan nu så, att en hel del av vår ungdom sitter för länge på skolbänken? Nej, låt dem bland de unga, som ej avgjort ligga åt studier, i tid komma ut i livet i något nyttig arbete. Läras ej ofta de saker, som här avses, både effektivare och billigare på den vägen? Det torde, om man tänker efter, vara påtagligt, att genomgåendet av en dylik kurs i otaliga fall skulle innebära ett stort slöseri med både tid och pengar. Somliga ha mycket mer nytta för sin framtid av något annat slags utbildning, andra skaffa sig vad de behöva lika bra eller bättre på annat håll, andra slutligen ha förutsättningar, som göra hela kursen för dem överflödig.

Andra och viktigare önskemål komma att bortskymmas.

Detta är också en sak, väl värd att tagas med i beräkningen. En farhåga, som i dessa tider ligger mycket nära till hands, är, att vederbörande med glädje skulle bevilja dessa anslag för att undkomma andra, säkert nyttigare, men dem mindre behagliga krav.

Ett sådant krav är billigare gymnasiebildning för flickor. Jag har en gång i ett annat sammanhang påmint om att vi ännu alltjämt förgäves vänta på denna naturliga konsekvens av det nu redan gamla beslutet om kvinnornas tillträde till våra universitet och högskolor.

Trots det myckna talet om "överproduktionen av studenter" och trots det mått av sanning detta tal tilläventyrs kan innebära, är det nämligen säkert, att flickorna behöva gymnasiet. Nionde klassen är överflödig, bl. a. därför att goda fackskolor av olika slag redan finnas (och flera skola vi ha!); men vi ha till denna dag intet statsgymnasium för flickor, och ej heller äga dessa tillträde till något enda, om än så glest befolkat manligt sådant (i sanning en besynnerlig hushållning med statens medel i ett fattigt land!).

Att det är en lovlig och aktningvärd strävan att, om nionde klassen kommer till stånd, söka ge den tillbörligt anseende, medger jag, men att den skulle kunna ge en utbildning "i värde lika" med gymnasiebildningen, förefaller mig (även med tillägget "ehuru till arten olika") som ett vilseledande och oklart resonemang. Det tyckes mig, att det skymmer en viktig sanning,

nämligen denna: en gymnasiekurs (sådan den nu en gång är) med ty åtföljande examen är för en del ändamål nödvändig och nyttig och därför för en del flickor av ett värde, som en än så god flickskolekurs med nionde klass aldrig kan bli.

Och så till slut en fråga. Böra verkligen "alla utvägar begagnas, som kunna leda ungdomen in på andra banor än studentlinjen"? Detta, om något, är väl en farlig generalisering. Låt oss komma

ihåg, att det är en ganska utbredd fördom, att studentexamen som sådan är ett hinder på en flickas levnadsväg, men att det i verkligheten vanligtvis är tvärtom.

Det är nog emellertid tyvärr lönlöst att spjärna mot udden. Jag misstänker, att vi få den nionde klassen. Men det vore här mycket nyttigt att stanna inför frågan: Skulle ett beviljande innebära framåtskridande eller — reaktion?

ANNA SONDEN.

Moderna tyska författarinnor.

IV.

Kanhända är det en överskattning å min sida, att jag räknar Ida Boy-Ed och Elsabet von Heyking till denna grupp. De ha både som männskor och författarinnor uppnått en tillräckligt mogen ålder för att ha hunnit med att visa vad de duga till. Huruvida deras konst någonsin kommer att stiga upp på ett högre utvecklingsplan är naturligtvis omöjligt att säga. Snarast är jag väl böjd för att antaga det så icke kommer att ske; men säkert är, att bägges talanger bära i sig starka möjligheter för ett uppstigande.

Ida Boy-Ed är en av de främsta bland den tyska nöjeslitteraturens författare. Hennes böcker läsas i oerhört vida kretsar och höra till de mest efterfrågade i lånbiblioteken. Nödvändigheten att förtjäna pengar — hon har under många år måst genom sitt skriftställeriförsörja sig och sin familj — har tvingat

henne till en oerhörd produktivitet. De flesta bland hennes romaner bära också spår av en stundom nervös brådska vid utarbetandet, om man än tydligt förnimmer hennes strävan att psykologiskt fördjupa dem. Hon äger för övrigt en sällsynt stark psykologisk begåvning, vilken dock nästan endast i novellerna kommer till sin rätt. För ett par år sedan utgav hon dessutom en fin biografisk studie över Charlotte von Kalb, ett verk, som kanske mer än något annat visar Ida Boy-Eds begåvning och huru beklagansvärt det är, att denna genom förhållandenas makt dragits ned till arbetare i nöjeslitteraturens fabrik.

Vad däremot Elisabet von Heyking beträffar, så beror stillaståndet i hennes utveckling helt visst icke på några tvingande yttre omständigheter. Hon är förnäm, rik, oberoende och kunde väl tillåta sig lyxen att offra den större

publikens gunst på konstens altare. Troligen ha de rikliga, om än rätt snart vissnande lagrar hennes första bok, de berömda "Briefe die ihn nicht erreichten", vilka voro 1903 års stora boksuccès i Tyskland och utgavos i bortåt hundra upplagor, skördade, förlätt henne till att åter och åter med reklamens hjälp söka lätta segrar på bekostnad av konstens allvar och djup.

Genom börd och samhällsställning är friherrinnan von Heyking en intressant personlighet, och de konstnärliga anlagen ha gått i arv till henne genom flera generationer. Hon härstammar från Tysklands första betydande författarinna, Sophie von La Roche, och hennes morföräldrar voro ledande personer inom den yngre tyska romantiken: Achim von Arnim och hans genialiska maka, Bettina, Clemens Brentanos syster.

Av den tjusande poesi, som likt en mäktig ström brusar genom Bettina von Arnims brevromaner, finns emellertid intet i Elisabet von Heykings böcker. Där härskar en högt kultiverad och allsidigt intresserad salongston, och en världsdam för ordet, en talangfull, begåvad, fin kvinna, som förstått att iakttaga skarpt och med glatt stil teckna den miljö hon levat uti.

Såsom maka till en framstående diplomat, en av Bismarcks skyddslingar, har Elisabet von Heyking deltagit i det mondäna livet vid beskickningarna i flera bland världens huvudstäder: New York, Kalkutta, Kairo, Peking, Mexiko etc. Hon är sålunda väl hemmastadd i diplomatkretsarna, dit även nästan allt vad hon skriver är förlagt. Romanen

"Ille mihi" är till största delen autobiografisk, hennes sista arbete, "Tschun", en fängslande historia från Kina, vilken dock icke har stort litterärt värde.

Elisabet von Heyking hör tills vidare åtminstone avgjort till de skriftställare, som gett sitt bästa, summan av sin förmåga, i det första verket.

Icke så berömd, men konstnärligt sett betydligt intressantare är friherrinnan von Heykings yngre syster, fru Irene Forbes-Mosse. Hos denna romantikens avkomling lever och härskar i sanning förfädernas ande: Sophie von La Roches och Bettinas djupa naturkänsla, Arnims sagovärld och den tju-sande blandningen av barnsligt och övermoget i Clemens Brentanos visor. Irene Forbes-Mosse är en sällsynt och fin begåvning, en alldeles enastående företeelse inom den moderna litteraturen. Endast några få band — dikter, sagor, noveller — föreligga av hennes hand, och dessa äro långt ifrån ägnade att behaga vem som helst. Av systemens lätt reflekterande skrivsätt, som rycker den stora allmänheten med sig, har hon intet. Det episka momentet är hos henne av underordnad vikt; formen, språket, stilen betyder allt, ämnet, innehållet föga. Allt vad hon skriver är poesi, även hennes prosa, och däruti liknar hon ju sin ryktbara mormor, Bettina.

Fru Forbes-Mosses skrifter kunna egentligen icke inrangeras i något bestämt litteraturfack. De stå alldeles för sig själva, äro i själva verket intet annat än en begåvad och subtilt kännande kvinnas tankar och småprat om allehanda ting, alldagliga händelser och minnen, om folk, som ilat förbi henne,

om intryck hon mottagit. Detta fina prat bäres upp av en snillrik humor och röjer ständigt den talandes nära släktskap med naturen. Det ligger en så säregen charm över dessa böcker, att man alls icke kommer sig för att fråga vad som står i dem, endast hur det står där. Man njuter av det sätt, varpå allt säges eller förtiges, av liknelserna, av språkets förtjusande intimitet, av den djupa, enkla hjärtevärm och framför allt av den helt personliga musik, som likt en skön violinmelodi tonar genom det hela.

Tyvärre har Irene Forbes-Mosse hittills icke alltid varit nog sträng mot sig själv. Hon är en smula vårdslös i fråga om sin stora begåvning, och det är icke rätta sättet att uppnå det högsta.

En annan modern författarinna ur Tysklands äldsta adelsfamiljer är Lily Braun, vilken dock slagit in på helt andra vägar än Bettinas dotterdöttrar.

Lily Braun, född von Kretschman, härstammar på mödernet från konung Jérôme Bonaparte; hennes mormor umgicks intimt i den åldrande Goethes hem i Weimar; hennes far var general, och hon har tillbragt sina ungdomsår i Preussens förnämsta militära och aristokratiska kretsar. Innanför bördens och uppfostrans starkt konservativa skrankor förstod hon att mogna i en självständig utveckling, vilken förde henne till vittomfattande sociala intressen och en ingalunda värdelös litterär sysselsättning samt slutligen gjorde henne till en förkämpe för socialdemokratien.

Lily Braun har jämte sina skönlitterära skrifter utgivit en hel del betydande och välskrivna arbeten i kvinno-

frågan; man har en tid uti henne sett en arvtagarinna efter den åldrande Hedwig Dohm, om hon än icke äger dennas själsstorhet och profetiska blick.

I sitt huvudverk, "Memoiren einer Socialistin", tvenne tjocka band, som utkommo i snabb följd 1910—11, har Lily Braun emellertid — kanske mot sin vilja — avslöjat sig som fullblodsindividualist med i grunden aristokratisk livsåskådning, och man blir på intet sätt förvånad, när man till slut erfar, att även i yttre avseende en klyfta öppnat sig mellan henne och socialisterna.

Lily Brauns memoarer höra till de mest lästa böcker den moderna tyska litteraturen äger. De berätta detaljerat och noggrant, med vad de yttre förhållandena beträffar nästan oskön uppriktighet alla hennes livsöden; men de göra det varmt och levnadsfriskt samt med en storartad talang i fråga om stil och kolorit. Att hon givit dem formen av roman, är väl i litterärt hänseende oriktigt och har blivit mycket tadlat; men å andra sidan äro de just genom berättelsens kraft ytterst fängslande, och sitt varaktiga värde av kulturspegel ha de därigenom visst icke förlorat.

Lily Braun har icke utgivit något betydande arbete de sista åren, och som memoarerna tydligt visa sig vara avslutningen av hennes dittillsvarande ståndpunkt, måste man verkligen vara nyfiken på att erfarå åt vilket håll denna begåvade författarinna kommer att vidare utveckla sig.

Sophie Hoechstetter kommer kanske aldrig att finna en mycket stor läsekrets. Om sitt främsta arbete, ro-

manen "Passion", sade hon själv en gång till mig, att det berett henne en djup missräkning genom det kalla mottagande det rönte hos publiken.

Hon har ingen tendens i det hon skriver och tar sin konst på allvar, låter den lugnt vara självändamål och ägnar den hela sitt liv. Hon är sträng mot sig själv som få och går sin egen väg framåt lika tappert som Ricarda Huch, om hon än icke har dennas gudagåvor att strö omkring sig med.

I början hade väl Sophie Hoechstetter intresse för sociala frågor och uppträdde då och då som polemisk skriftställare; men numera har hon dragit sig tillbaka från varje kampplats och är uteslutande individualistisk konstnärinna. Med Lou Andreas-Salomé har hon många beröringspunkter, är liksom hon en beundrare av Nietzsche.

I fråga om uttryckssättet, stilen, språket har Sophie Hoechstetter genom eget energiskt arbete utvecklat sin konst till en förvånande fullkomlighet. Därunder har emellertid hennes diktningens omedelbarhet till en del gått förlorad. Man förebrår henne till och med, att hon drivit upp sin talang alltför högt, så att den stundom gör intryck av en växtusplanta. Detta gäller åtminstone partiellt om hennes senare arbeten, vilka emellanåt äro mera konstfullt än konstnärligt utförda och visa förkärlek för långsökta ämnen och vändningar.

Hennes första romaner, framför allt "Sehnsucht-Schönheit-Dämmerung" och "Der Pfeifer", voro ursprungligare, kraftfullare, om än behäftade med en del ungdomsfel. De voro skrivna mera med hjärtat; hennes se-

nare arbeten däremot tyckas mest vara förståndsprodukter. Och dock läser man även dem med stor njutning. Så t. ex. novellsamlingen "Das Herz", vilken utkom för ett par år sedan. Den innehåller en hel rad av högt kultiverade, smakfulla berättelser med historisk bakgrund, alla fint, känslofullt och lugnt skrivna. En egendomlig romantik stiger upp ur dem, en andens, hjärnans, kulturens romantik, olik allt annat inom den tyska kvinnolitteraturen.

Medan Sophie Hoechstetter åtminstone numera tillhör den rent konstnärliga skriftställaretypen, för vilken huvudsaken i en bok utgöres av det personliga, av språket och framställningen, äro Marie Diers, Emmi von Egidy, Auguste Hauschner och Selma Heine representanter för den litterära riktningen, d. v. s. de behandla stora tidsfrågor i skönlitterär form, lägga särskild vikt vid kompositionen och utarbete sina personer till tendensbärare eller typer.

Under pseudonymen Anselm Heine, senare även under eget namn, har den sista bland nyssnämnda fyra författarinnor gjort sig känd som en betydande talang, särskilt som framstående essayist och kritiker. Hon har en fin penna och strävar alltid efter att med tvingande nödvändighet genomföra sina psykologiska problem. Finland, där hon vistats mycket, har givit henne ämne till många sköna noveller; även annars använder hon gärna Suomilandet som bakgrund, t. ex. delvis i romanen "Mütter", en ytterst läsvärd behandling av den moderna kvinnan och moderskapet.

Fina, psykologiskt väl genomarbetade

böcker skriver även Emmi von Egidy, en dotter till den på 1890-talet i hela Tyskland så mycket omtalade Moritz von Egidy, vilken fick avsked som preussisk officer på grund av sin egenomliga religiöst och socialt reformatoriska verksamhet.

Fröken von Egidys kvinnogestalter äro klara, lugna, djupt kännande och tänkande nutidsmänniskor, vilka med realistisk kraft förstå att fängsla läsarens intresse, icke genom märkvärdiga öden, utan endast genom sin personlighet och sitt själsliv. Novellsamlingen "Die Prinzessin vom Monde", romanen "Mensch unter Menschen" o. a. böcker ge löfte om framgångsrik utveckling för den begåvade författarinnan.

Auguste Hauschner började med obetydande, icke mycket lovande saker, genomgick sedan naturalismens skola och har nu arbetat sig upp till en kraftig och konstnärlig individualitet. Hon skriver med förkärlek vad man kallar kvinnoböcker och sysselsätter sig gärna med konflikterna i den moderna kvinnans öde. I romanen "Kunst" behandlar hon samma ämne som Helene Böhlau "Der Rangierbahnhof" och Clara Viebigs "Es lebe die Kunst": konstnärsskap i en kvinnas själ, som kväves av det evigt-förflutna i kvinnans lott. Men hos Auguste Hauschners hjältingna kommer och går skaparekraften med kärleken, är i sin utveckling beroende av kärlekslyckan.

En annan betydande kvinnoroman av Auguste Hauschner är "Zwischen den Zeiten", där hon visar sin talangs hittills uppnådda höjdpunkt. Hon har

intet elementärt eller brusande i sin konst, men i stället ett allvarligt deltagande i stora frågor, en vidsträckt horisont, jämn och klar förmåga samt säkerhet i svårigheternas behärskande.

Marie Diers är huvudsakligen journalist och en mycket ojämn talang. En stor del av det hon skriver är ren nöjeslektyr, som på intet sätt i psykologisk fördjupning kan jämföras ens med Ida Boy-Eds arbeten. Men Marie Diers' senare utveckling visar emellertid en avgjord uppstigande linje, och åtskilliga bland hennes romaner, t. ex. "Die Tragödie Mama", äro verklighetstroga och skrivna med omutlig sanningskärlek.

Även till denna grupp höra två bland Tysklands många hembygdsdiktare, till och med två bland de mest betydande. Först och främst Lulu von Strauss und Torney. Hon är hemma i Bückerburg. Trakten däromkring, Weserlandet mellan Teutoburgerwald och Leine, har väl besjungits av sådana förmågor som t. ex. Dingelstedt och Wilhelm Raabe; men ingen har så noggrant träffat den verkliga stämningen hos land och folk som Lulu von Strauss und Torney.

Hennes första prosaarbete, en samling byhistorier och romanen "Aus Bauernstamm", skildra hemortens bönder, ordfattiga, självsäkra människor, vilka aldrig låta rubba sig ur de en gång antagna vanorna och åsikterna. Lulu von Strauss har sedan utsträckt sin miljö, skildrat personer ur sitt eget stånd och valt historiska ämnen; men alltid har hon förblivit på hembygdens mark. Levnadsfrisk och tapper, går hon framåt helt självständigt i en så trång

krets, likväl utan att själv ha blivit trångbröstad. Hon är sparsam med sina verk och arbetar oavlåtligt på sig själv som människa och konstnär men är dock fullt medveten om sin egen kraft.

I likhet med många andra moderna författare griper hon ofta till bunden form för att uttrycka sitt innersta, och mången skön ballad har flutit ur hennes penna. Men i allmänhet är hennes lyrik tung, och det rent konstnärliga får hon dock bäst fram i sina berättelser. Träffande har hon själv en gång sagt om sin konst, att den liknar ett gammalt träsnitt med starka, grova, enkla linjer. Hon söker inga komplicerade estetiska och psykologiska fall, utan tecknar endast den alldagliga, enkla, starka mänskliga upplevelsen, vilken ju i sina grunddrag är densamma i dag som för tusen år sedan, blott infattad i en annan ram.

En med Lulu von Strauss besläktad natur är Helene Voigt-Diederichs. Hon har många år levat i Jena — gift med bokförläggaren Eugen Diederichs, från vilken hon emellertid numera är skild —, men sin talang har hon endast i undantagsfall flyttat bort från födelsebygden, som är Slesvig-Holstein. Jämte Charlotte Niese står Helene Voigt-Diederichs främst bland de många slesvig-holsteinska skriftställarna inom den moderna litteraturen.

Med säker konst och kraft gör hon oss bekant med sin hemort. Alla hennes böcker äro ärliga, äkta, levnadsfriska. Hon bevarar överallt en fint kvinnlig ande och avslöjar de ädlaste kvinnliga karaktärer. I "Regine Vosgerau" tecknar hon en tapper kvinno-

själs kamp; hjältinnan har i en svag stund kastat bort sig, men reser sig åter i arbetet för andra och finner slutligen lyckan. Även "Dreiviertel Stund vor Tag" är bekännelsen om den svåra kamp en kraftig, ädel kvinnonatur har att utstå. Konstnärligt högst bland fru Voigt-Diederichs' arbeten stå novellerna "Nur ein Gleichnis", där hon stundom går utanför sin hembygds landmären.

Det är en ganska ståtlig rad av skrivande damer min översikt omfattar, och därtill kunde väl ännu fogas namnet på mången beaktansvärd förmåga: Charlotte Knoechel, Helene Christaller, Adele Gerhard, Franziska Mann o. a. Men det är också en rad värd aktning, ty nästan alla ha de arbetat, kämpat, lidit, innan de blevo det de nu äro.

Det må vara, att man i Selma Lagerlöfs land numera kanske högst sällan möter antipati mot kvinnolitteratur, i Ricarda Huchs hör man så mycket oftare sägas: "Jag läser aldrig fruntimmersböcker". Och dock tror jag mig till och med i dessa korta uppsatser ha visat hur rikhaltig, mångsidig, intressant och värdefull den tyska kvinnolitteraturen i våra dagar är, om den än icke gestaltar sig så skarpt logiskt som den motsvarande manliga.

För att rättvist bedöma de tyska författarinnorna måste man erinra sig Frieda von Bülow's ord: "Den kvinnliga diktkonstens värde ligger ej däruti att den ger detsamma som den manliga, utan däruti att den ger annat; den måste ge något annat, om den skapande kvinnoanden icke vill nöja sig med

plagiat, utan äger det, som Goethe först och främst fordrade av geniet, nämligen sanningskärlek.“

Jena, augusti 1915.

BEATRICE ZADE.

Glimtar utifrån.

Utdrivningen ur paradiset. När New Yorks rösträttskvinnor fingo idén att organisera en strejkdag för de utom hemmet arbetande kvinnorna som medel att korrigerera det mindre välgrundade påståendet att kvinnans givna plats är hemmet, åtogo de sig en demonstration som världskriget, denna — ängel med det flammande svärdet, ofrivilligt arrangerat för oss i Europa, ehuru efter motsatt metod.

I Frankrike är det kvinnor, som detta år fyllt ladorna med den överflödande skörd som knappast rymmes i dem. I Tyskland ha de genom improviserad grönsakskultur stärkt hela rikets livsmedelsförråd. I Charleroi i det arma Belgien är det de, som gjort brytningen av kol fortfarande möjlig. I Glasgow — för att komma med endast ett exempel från England — ha kvinnor gjort det arbete som behövdes för att skicka i väg ett större fartyg, då de 150 man som fordrades därtill inte kunde uppbringas.

Som spårvagnskonduktörer, "hisspojkar", gat-sopare och i en mängd andra mer eller mindre maktpåliggande yrken förekomma kvinnor nu, som vi veta, i alla de krigförande länderna.

Förhållandet kan icke avfärdas med ett påpekande att de extraordinära omständigheterna framtingat något annars icke önskvärt. Prestationen är gjord. Kvinnorna ha visat vad deras krafter förslå till, och det är icke endast Jane Misme, som i *La Française* kan peka på att kvinnornas arbete tillsammans med männens, vart och ett efter gåva och förmåga men utan något särskilningssystem, klarligen är det som nationen har att bygga sin framtid på. De idylliska tider äro förbi, då man hade råd att rata arbetskraft.

En liten notis i *Die Frauenbewegung*

visar, att också Tysklands kvinnor känna vad klockan har slagit. Föreningen *Frauenwohl*, Gross-Berlin, har till de olika staternas ekle-siastikministrar och lantdagars översänt en in-laga, vari begäres upphävandet av celibatbe-stämmelserna för lärarinnor. (Samma bestä-melser för telegrafister har regeringen redan självmant upphävt. De kvinnliga telegrafisterna voro alltför outhärliga i dessa tider. För övrigt lät man dem förstå, att krigsäckenskap voro lovvärda.) Naturligtvis är det den förhanden-varande lärarbristen, som gör att man finner tillfället lämpligt att komma med fordringar på att de gifta lärarinnorna icke utestängas från sitt yrke, men säkerligen känner man också, att det psykologiskt riktiga ögonblicket är inne, nu då vittnesbörden om vad kvinnorna kunna taga på sig av offentligt arbete, tillsammans med övriga plikter, överallt hopa sig.

Önskningarna äro preciserade i bestämda punkter: fasta platser som statsanställda; lön i proportion till tjänsteår, även i de fall då be-talningen utgår efter timme; ordnandet av plat-ser med halv tjänstgöring för frivilligt besättande genom gifta lärarinnor, o. s. v.

Man vågar nästan tänka sig att villkoren nu ej avslås.

Manliga barnskötare. Samtidigt med god-tagandet av kvinnlig arbetskraft i så gott som alla yrken och anställningar i krigsländerna rör sig det gamla, men av kriget mera än någonsin uppjagade kravet på kvinnornas obetingade plikt till barnafödande. I ångesten över alla de nu bortödslade liv, som måste ersättas — för samma mål (?) —, tar sig den manliga omsorgen om släktets förökande månet rent av groteskt uttryck. Så berättar Nina Boyle i *The Vote*, att vid en av statens sundhetskollagium nyligen hållen konferens i Brighton, där överläggningarna huvudsakligast rörde sig om moderskap och barnavård, sådana uttryck fällts som att begränsning av nativiteten vore liktydigt med "självordsvansinne och omoral" och att "ökandet av nativiteten vore av vida större vikt för en nation än barnadödlighetens avtagande." Åtskilliga beskattningsförslag, som gingo ut på att lätta bördan för fäderna, diskuterades, och att döma efter tillgängliga referat synes konfe-

rensens mest framträdande drag ha varit, att ingen som hälst hänsyn togs till mödrarnas förhållanden eller till att dessa över huvud taget skulle kunna ha något att säga om denna sak.

Den enda medlem av konferensen, som hade någon blick för den rent praktiska innebörden av det som debatterades, var den kvinnliga yrkesinspektören miss Riordan, som påpekade svårigheterna för fattigt arbetsfolk med många barn att ens få husrum och det kinkiga problemet särskilt för hustrun att på en ringa inkomst få maten att räcka till åt många munnar. Uttalandet slog icke an, och ordföranden syntes särdeles illa berörd av att det innebar ett visst klander av hyresvärdarna och samtidigt en vink om att staten kanske borde hjälpa kvinnorna. Det sista uttalade han sig direkt och bestämt emot. För övrigt, menade han, berodde i de flesta fall, utan allt tvivel, barnadödligheten

på mödrarnas vårdslöshet och okunnighet. (På vilka lakuner hos släktets fäder beror den överhandtagande mannadödligheten?)

Nina Boyle illustrerar detta sätt att lägga ansvar och skuld för missförhållanden så tungt på den enas, den kvinnliga partens skuldror med berättelsen om en man och hustru i Chatham, som på ett upprörande sätt vanvårdat sina sex söner och döttrar. Fadern, som ju enligt lagen var den ende, som hade att svara för och bestämna över barnen, dömdes till en månads straffarbete, hustrun till tre.

Kanske borde männen, som äro så starka i kritiken av kvinnorna som barnavårdare, taga på sig den omsorgen! Kriget har ju för övrigt sörjt för — på sitt ohyggliga sätt — att mängder av män äro lediga till det, urständsatta som de blivit att någonsin återtaga sina förra yrken.

Det personlige Kapitaliseringsværdi.

Maa det være mig tilladt i Anledning af Friherre Georg Stjernstedts meget interessante Sammenligning af vore to Forslag till Lov om Ordning af Formueforholdet mellem Ægtefæller i Hertha H. 16, at fremkomme med et Par korte Bemærkninger.

Da Frih. Georg Stjernstedts Artikel helt igennem viser en grundig Forstaaelse af Tankegangen i mit Forslag, tænker jeg det maa være en Tryk- eller Skrivefejl at der i det anførte Eksempel om Forholdet mellem Ægtefællers personlige Kapitaliseringsværdi staar, at naar Hustruens personlige Kapitaliseringsværdi er 2.000 Kr. og Mandens dto 4.000, saa udgjør Hustruens Erstatningskvotient $\frac{2}{3}$ af Mandens Indtægter. Dette vilde ifølge mit Forslag være rigtigt, hvis Mandens personlige Kapitaliseringsværdi i det nævnte Eks. var

6.000 Kr. og i Følge hele Fremsættningen maa det være den Sum, Frih. G. Stjernstedt har tænkt paa.*

Men jeg vil gjerne benytte Lejligheden til at gøre Herthas Læsere opmærksomme paa det, at naar Hustruens og Mandens personlige Kapitaliseringsværdi forholder sig till hinanden som 2.000 Kr. mod 4.000 Kr. el. som 1:2, saa skal Manden i Fald Hustruen ved Ægteskabs Indgaaelse opgive sit Erhverv, yde hende fuld Erstatning for hele hendes opgivne personlige Kapitaliseringsværdi, altsaa af 4.000 Kr. de 2.000. Følgelig vil Manden og Hustruen i dette Tilfælde faktisk blive økonomisk ligestillede i Ægteskabet, i Fald der ingen Formue er paa nogen af Si-

* Baron Stjernstedt har bett oss anmärka att det var genom rent förbiseende som summan 4.000 skrevs ned i stället för 6.000. Red.

derne, altsaa 1: 1. Og er der Formue, kommer denne den ikke-formuende Part til Gode derved, at Bidragene til de fælles Udgifter skal ydes i det Forhold, der fremkommer, naar Renterne af Formuen er lagt til Erhvervs-Indtægten. Derved kan der aabnes Muligheder for Opsparing for den af Ægtefællerne, der Ingen Formue har, idet dennes Bidrag til de fælles Udgifter formindskes i samme Grad som Uligheden i Forholdet vokser.

Af det her anførte kan man saa udelede den almindelige Regel, at naar Hustruens personlige Kapitaliseringsværdi udgør Halvdelen eller derover af Mandens personlige Kapitaliseringsværdi, saa vil Ægtefællerne, i Fald Hustruen opgiver sit Erhverv, faktisk blive økonomisk ligestillede i Ægteskabet, i Fald ingen af Parterne har Formue.

Jeg har pointeret dette her for at vise at det under den mest almindelige Forudsætning: den, at Hustruen ved Ægteskabs Indgaaelse vier det nydannede Hjem alle sine Kræfter, er tilstrækkeligt for Hustruen, at hendes personlige Kapitaliseringsværdi blot er det halve af Mandens dto, for at hun skal blive økonomisk ligestillet med ham i Ægteskabet — og at Hustruen til trods for Opgivelse af et per-

sonligt Kapitaliseringsværdi, der er lig med eller større end Mandens, aldrig kan stilles økonomisk bedre end han i Ægteskabet af den Grund, idet Mandens Erstatningspligt aldrig kan overskride Halvdelen af hans egen personlige Kapitaliseringsværdi plus i visse Tilfælde Halvdelen af Renterne af mulig Formue.

Friherre Georg Stjernstedt har ganske sikkert Ret i at Ægtefællernes personlige Kapitaliseringsværdi må fastsættes inden Ægteskabet; og ligesaa rigtigt er det, at Ægtefællerne selvfølgelig ikke kan eller bør forpligtes til at fastholde just den Formuesfordeling i Ægteskabet, der vilde framkomme, hvis den gensidige personlige Kapitaliseringsværdi blev lagt til Grund for Formuesfordelingen. Men i Følge mit Forslag maa det Princip i alle Tilfælde fastholdes, at den økonomisk ringest stillede af Ægtefællerne (i de fleste Tilfælde Hustruen) hverken ved Aftale eller Ægteskabskontrakt maa komme til at beholde mindre end den Sum, der udgør hendes egen personlige Kapitaliseringsværdi. Det Minimum af Indtægt i Ægteskabet har det været min Hensigt med mit Forslag at sikre den ringest stillede af Ægtefællerne i alle Tilfælde. BJÖRG BLÖNDAL.

Stockholmspolismästare och kvinnofriden. Kvinnoföreningarnas petition i våras om effektivt skydd för kvinnor på huvudstadens gator har nu av polismästaren — såsom den i sista instans avgörande — förklarats till ingen åtgärd leda. Beslutet motiveras med att inga vidare mått och steg behöva vidtagas, sedan uppmärksamheten genom

petitionen blivit fäst på polisens skyldighet att vid förefallande behov lämna skydd åt förfördelade kvinnor.

Man står något handfallen inför motiveringens enkla erkännande av att en plikt hittills bara förbisetts. Och undrar för övrigt om boten verkligen är där i och med den nu vunna insikten.

Septemberdagar i Kristiania.

Efter elva år har jag återsett Norge. Än en gång har jag stått på platån vid vägen nedanför "Soria Moria slott" (Voxenkollens sanatorium) och skådat ut över Kristianidalen. Som den vackraste utsikt i världen — eller jag bör väl rätta det till, som den vackraste jag sett — så har den alltid levt i mitt minne. Och minnet har ej bedragit. En mer bedårande tavla över en stad med omnejd än den som från denna utsiktspunkt utbreder sig för ens fötter får man färdas vida omkring i världen för att finna.

Ingenting i det yttre tyder på att en genomgripande revolution i vårt mellanriktsförhållande försiggått, sedan jag stod här sist, en omvälvning, som helt förändrat och omkastat vår ställning till och vår syn på det oss fordom så nära stående frändefolk, som bygger och bor i detta fagra land.

Naturen är densamma. Fjorden ligger där lika solglittrande och leende, rikligt beströdd med segel och farkoster, teende sig här uppe från höjden som små rörliga ljusa eller mörka punkter, ristande streck kors och tvärs på den blanka spegeln därnere. Åsarna, som inrama tavlan, teckna sig lika trolskt violettblå mot den icke tvärt avklippta, utan i smältande färgtoner sakta bortvikande horisonten. Staden, som man överblickar nästan i hela sin utsträckning, synes som helhetsintryck oförändrad, möjligen med en och annan ny kyrkspira eller kupolen av någon nyuppförd offentlig byggnad höjande

sig över den slöja av soldis och stenkolsrök, som inhöljer stenmassorna. Men märkbar är Kristianias utvidgning på längden. Villor, lanthus, villasamhället, trädgårdsstäder, hela Kristianidalen så långt ögat når är uppfylld av dem; i fågelperspektiv, som jag ser dem, likna de en och en utströdda eller gruppvis sammanbundna pärlor, inflätade i höjdernas gröna klädnad. Bort från staden, ut på landet! är tydligen här som över allt nutidsparollen.

Så vänder man sig från den rörliga, levande tavlan av stad och fjord till den tysta allvarliga man har bakom sig. Här möter ett hav av furuskog, under sig har man de gröna vågorna, allt högre gå de och förlora sig i en fjärrsyn av höjder och toppar. Det är förgården till den norska fjällnaturen, och man anar det mäktigt storslagna som ligger bortom.

Nej, mitt minne har ej visat miste. Från Voxenkollens platå utbreder sig det skönaste panorama i världen.

*

En promenad på Kristiania gator bjuder ej häller på några överraskningar. Slottet på sin höjd, avslutande Karl Johannsgades ändlösa perspektiv, tronar där som förr med sin kala, stela stenmassa Och kungen, som givit stadens huvudgata sitt namn, Bernadotternas stamfar, sträcker från sin stensockel lika segerstolt kommandostaven ut över sitt trogna folk och låtsar som om ingenting hänt.

På Karl Johann och närbelägna gator pulserar affärlivet. Trafiken är här i stadens brännpunkt livligare än jag minnes den, och det glada livet sammansmälter oförmedlat med det, som ägnas åt handel och vandel. När regementsmusiken vid middagstiden tonar från musikestraden i Studenterlunden, är det svårt att bana sig fram på trottoaren framför universitetsbyggnaden och parken mitt emot. En tät människoström väller där fram och tillbaka. Mest ungdom. Kristiania är ungdomens stad. Så mycket ungt folk som där vet jag mig icke ha sett samlat på en plats. Men universitetsterminen har nyss begynt, skolor och kurser ha åter kommit i gång, från alla kanter av landet flockas det unga Norge till huvudstaden. Middagsmusiken i Studenterlunden kallar alle man till "Stevnemøde": nybakade studenter och studentskor, skolynglingar och skolflickor. Par om par eller på bredare led röra de sig i parkgångarna, medan regementsmusiken smattrar och en molnfri, högblå septemberhimmel välver sig över de ännu helt sommargröna trädskronorna.

Jag såg bland den ungdomliga svärmen påfallande många vackra ansikten, blonda, nordiska typer, särskilt utmärker sig den kvinnliga ungdomen för sina långa smärta figurer med en fri, rak hållning, tillsatt med en viss norsk käckhet, som klädde dem gott.

*

Bland förändringar som timat, sedan jag sist gästade Norges huvudstad, var det en varav jag väntade mig åtskilliga nya erfarenheter: kvinnornas politiska medborgarskap. Hur måste ej folkets

hela fysiologi ha omdanats, hem och familjeliv bytt karaktär! Är det möjligt, att kvinnorösträtten införts, tillämpats, ingått i det allmänna medvetandet utan att dalarna förvandlats till berg, bergen till dalar och de norska fjällen hävt sig upp och kastat sig i havet!

Märkligt nog, intet av detta har skett, allt är sig likt, reformen som åtföljts av så många dystra spådomar, så många varningar, åstadkommit så mycket rabalder, har gått för sig stilla och fredligt, omärkligt som när natt bytes till dag.

De otrogna och tvivlarna se gärna i denna tystnad beviset för hela sakens bankruttförklaring. Vad har nu kvinnornas inträde i det offentliga livet uträttat för storverk? Har deras inflytande blivit större, deras insats varit av någon betydelse? — På dessa par år böra kvinnorna minst ha uträttat så mycket som männen på dubbelt så många århundraden!

Man hör omtalas befordringsfrågor, där den kvinnliga kandidaten fått sryka på foten för den manliga, väckande protester från kvinnohåll — oberättigade säga "antis" —, tidningsinlägg med gottköpskvickheter från manliga opponenter, varvid de senare fått skrattarna på sin sida — naturligtvis. Ja, som man ser, ingenting har förändrats.

Men lyssnar man ej endast till kritikern eller den på avstånd stående iakttagaren, utan till dem, som befinna sig mitt upp i arbetet, i livet och — striden, får man höra något helt annat. Här är icke höstens utan vårens stämning — av segerglädje, friskt mod och framtidshopp. Att kvinnorna allt mer

tagas i anspråk av och för offentliga uppdrag, att de vunnit erkännande som en faktor man i lagstiftningsarbetet och de sociala reformernas genomförande räknar med, allt detta ansåg man som en given och redan i talrika fall konstaterad följd av de politiska rättigheterna.

Likväl erkännes, även från "liberalt" håll, bristen för n. v. på verkligen framstående kvinnliga representanter, på personligheter, som genom pondus och överlägsenhet verka med kraften av en auktoritet. Norges första och enda kvinnliga stortingsmedlem (inryckt, som bekant, under en stortingssession i följd av ett fyllnadsväl) var en god och aktningvärd förmåga, men näppe-ligen något mer.

Så lider även föregångslanden brist på det, varefter man så högljutt ropar över hela världen: personligheter, ledare, mannen — kvinnan, som skall göra't! I avvaktan på att den överklagade bristen skall fyllas — vilket förr eller senare kommer att ske — får man trösta sig med att genomsnittet är av god och vederhäftig halt.

*

En kvinnogärning av oomtvistad god beskaffenhet hade jag tillfälle göra bekantskap med under mitt vistande i Kristiania, det var det väl kända företaget med namn Hjemmenes Vel. Vad är Hjemmenes Vel? En fråga ej lätt att besvara i brådbrasket, då det är ett mellanting av Kvindernes Hus, en social förening och en upplysningsbyrå å la Fredrika-Bremer-Förbundet, husmoderskola, skolkök och matservering samt mycket annat. Något av allt detta

och på samma gång något ensamt för sig.

Ändamålet med Hjemmenes Vel uttryckes i dess första programpunkt: "befordrande av Hjemmenes Vel i hygieniskt, ekonomiskt och socialt hänseende". Föreningen har ägt bestånd sedan 1898, då dess egentliga stiftarinna fru Dorothea Christensen, utgående från den erkännansvärda sanningen "att vi husmödrar äro ett fåligt släkte, vi finna oss i allt möjligt, och därför inge vi ej ett spår respekt", väckte idén att en sammanslutning av husmödrarnas isolerade och splittrade krafter skulle bliva till både deras eget, hemmets och samhällets gagn. Och hennes tanke, realiserad med hjälp av många dugande och varmhjärtade kvinnor, har visat sig vara den riktiga. Det står respekt av de norska kvinnornas företag, sådant det nu kan överblickas efter sjutton års framgångsrik verksamhet.

Med nöje begagnade jag mig av föreningens ordf., fru Marie Michelets vänliga erbjudande att visa mig omkring i Hjemmenes Vel. Jag fann ett vackert 4 à 5 våningars hus vid en sidogata (Voldgade 20) helt nära stadens centrum. (Föreningens eget sedan 1913.) Genast vid inträdet fick man ett intryck av att befinna sig i en jättelik bikupa, ett surr av flitigt verkande, sysslande, strävande och brådskande arbetsbin. Ej under, då man betänker allt som här var i görningen.

Efter att i sekreterarens behagliga lilla kontor ha fått en orienterande inblick i det helas maskineri, fördes jag in i den av föreningens avdelningar, som utåt är mest känd och anlitad:

“Hjemmenes Vels kökken“, d. v. s. dess matrestaurang. I en stor matsal serveras här vid prydligt dukade bord middag för så många matgäster lokalen kan rymma, dock ej för andra än för dem, som betalt och uttagit kort som föreningsmedlemmar. Matmoderns medlemskap berättigar hela familjen att här intaga sina måltider. Alla klasser oeh kategorier av folk kan man gott säga vara representerade bland matgästerna; fina herrar, äldre och yngre, militärer, ämbetsmän, studenter, kontorister och män i enklare villkor, samt naturligtvis kvinnor av alla åldrar, yrken och levnadsförhållanden.

Dagens matsedel anslås på farstudörren till matsalen, och därutanför synes alltid en grupp ungdom, under intresserat studium av vad matprogrammet månede bjuda för överraskningar. För 15 öre kan man erhålla en portion köttsoffa eller gröt, något mången av kunderna nöjer sig med som middagsmål, vilket icke givet innebär något nödläge, enär portionerna lära vara tilltagna efter mer än normala mått. Grattispisning för obemedlad ungdom och avhämtning från fattiga hem äger även rum i vidsträckt skala.

I en övre våning är sällskapssalongen, dit gästen kan bära sitt kaffe efter middagen, läsa sina tidningar, vila och rekreera sig en stund; salongen står för övrigt öppen för andra icke spisande medlemmar under så gott som hela dagen. För herrarna finnes dessutom ett särskilt rökrum. — Restaurangen står i förbindelse med en matlagningskola, där matlagningskurser hållas.

När matserveringen för dagen är förbi, öppnas sällsapsrummen för föreningens samkväm, föredrag och möten eller för andra klubbar och samfund, som här ha sin samlingslokal. Detta är fallet med trenne av Kristianias kvinnliga politiska klubbar. Själv är föreningen fullkomligt opolitisk.

Men byggningen rymmer mycket annat: kommissionskontor, arbetsförmedlingsbyrå, “bikupa“, affärslokaler, varförutan härifrån utgå de trådar, som sträcka sig ut över landet såsom bindeled i hjälp- och skyddsarbete av olika slag, varvid det praktiska ändamålet aldrig undanskjuter det ideella. Sant säges det även i en redogörelse jag läst om Hjemmenes Vel, att av dess ledarinnor fordras: “en husmors praktiska erfarenhet, administrativ, ekonomisk och finansiell förmåga, parad med etiskt allvar och vilja att åsidosätta det egna för det allmänna bästa“.

När jag lämnade Hjemmenes Vel stod det klart för mig, att vad jag sett åstadkommits genom en väl balanserad förening av alla dessa goda krafter, att dess framgång häri hade sin rätta förklaring och att det var en sak, som manade till efterföljd.

*

Detta några få lösryckta bilder från mitt korta Kristianiabesök.

Den inledande bilden, naturstämningen, blir dock den, som mitt minne med förkärlek håller fast vid.

Se Kristianiadalen, fjorden, Bygdö, de blå åsarna i sina mjukt tecknade konturer, hela tavlan belyst av en strålande septembersol med höstens färg-

prakt i glansen och sommarens ljumhet i smekningen, det blir något oförgätligt. När jag härtill hade lyckan under dessa tvenne veckor få njuta av dagens solljus och kvällens stjärnprakt från ett hem, som människor, läge, konst och natur, allt förenat, gjort till en ideal-

boning, är det blott självklart att skönhetsintrycket, både av naturen och mänsklig hjärtevärm, blir det som står främst i erinringarna av septemberdagarna i Kristiania.

LOTTEN DAHLGREN.

Notiser från bokvärlden.

Madeleine Stjerne av *Mathilda Mallings*. Albert Bonniers förlag.

Även i ett s. k. neutralt land kan det nog i dessa tider ha sin betydelse att i viss mån anpassa dagens litteratur efter de världshistoriska förhållandena. Madeleine Stjernes parerade sextio-talssilhuett på denna boks titelblad i sin sirliga inramning tyder visserligen ej på något försök i den antydde riktningen, och namnet visar också närmast hän på att detta är en av fru Mallings vid det här laget välbekanta, vanliga släktromaner, men icke dess mindre har förf. verkligen genom en fyndig anknytning på ett ganska intimt sätt sammankopplat sin bok med dagens drama. Släktexposén i den lugna skånska avkroken och den litet egendomligt hopkomna vändningen om "mamsell Bremer, som umgås hos Böklins, en mycket präktig och märkvärdig människa, du..." (detta säges i slutet av 1850-talet, sedan t. o. m. Hertha utkommit!), vilket inleder boken, är endast en liten kurragömma-lek. Sceneriet blir snart nog 1870 års Frankrike och det av tyskarna hotade Paris, och därmed är man omgiven av samma heta, ångestfyllda krigsatmosfär, som nu kringböljar oss.

Fru Mallings från förr kända virtuosmässiga talang att teckna en miljö och fånga en tidsbild förnekar sig ej i

denna sista bok. Napoleon III:s och Eugénies Frankrike, det dömda Paris kommer här fram i säkert dragna konturer, med färg av förf:s varmt djupa sympati för det sorglösa, modiga, barnsligt oförståndiga folk, som led och offerades.

Chitra av *Rabindranath Tagore*. Skådespel i en akt. Översättning från den engelska tolkningen av Kr. I. Anderberg. P. A. Norstedt & Söners förlag.

En stilla lysande och milt doftande blomma, sprungen ut i en värld som forskning och vetenskap till trots alljämt för västerlänningen är det dunkelt fattade och förstådda, dårar Rabindranath Tagores diktning i oemotståndlig skär skönhet. Ur hemlighetsfulla djup spirar den och sträcker sig uppåt i vitt, rofyllt ljus.

Chitra är det sista svenska förvärvet från Gitanjalis skald. Men detta skådespel — så nämnes denna lyriska dikt på titelbladet och den lär verkligen ha uppförts i Indien utan någon sorts dekorationer och med framställarna mitt bland åhörarna — är ännu något helt annat än de livsfrigjorda, andaktshöga Sångoffren. I sin mjukt glidande, österländska dräkt är denna dikt något bland det i verklig mening modernaste, som sagts om man och

kvinnor. På vårt plump tafatta och västerländska sätt skulle vi rent av kunna rubricera den som tendensdiktning med syfte att visa, att kvinnan framför allt är mänskan, vilken har rätt att vara detta först och älskas som sådan. Tagores av den högsta idealitet genomandade lyriska drama undandrar sig dock sådan valhänt behandling. Det lever som diktarens, visionärens och den benådadades inspirerade vetenskap om livets värden.

E. K.—N.

Kvinnornas kalender.

En liten häftad, orangegul bok med Internationella kvinnorösträttsalliansens vackra märke i guldtryck under boks titeln, Kvinnornas kalender.

Detta är den sedan L. K. P. R:s sista centralstyrelsemöte beslutade lilla publikationen, som Göteborgs F. K. P. R. nu så lyckligt fått färdig och som gör anspråk på att verkligen bli kvinnornas egen annotationsalmanacka. Kalenderavdelningen är också rymligt tilltagen med plats för anteckningar för var dag i året.

Men utom detta bjuder den lilla boken på annat av bästa slag: en översiktlig sammanfattning av den nya lagen om äktenskaps ingående och upplösning av jur. kand. Eva Andén, en utredande artikel om landstingsvalen och betydelsen av att kvinnorna så allmänt som möjligt taga del i dessa av dr Gulli Petrini, en genom framlagda fakta talande berättelse om de goda resultaten av kvinnornas rösträtt i länder där de äga sådan av Frigga Carlberg, kallad Vad man spått — och hur det gått. Vidare en stark och vaken dikt, Mod! av Elsa Collin.

Porträtter av medlemmarna i L. K. P. R:s verkställande utskott, en fotografi från Visingsömötet i somras framställande det ögonblick, då fröken

Gerda Planting-Gyllenbåga frambar rösträttskvinnornas tack till Ellen Key, en bild av danskornas festtåg den 5 juni och en från fredskongressen i Haag i våras förhöja värdet av den lilla nätta kalendern.

—N.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Läsebok för folkskolan.** Särskild parallellupplaga till tionde upplagan. Fjärde avdelningen.

Evang. Fosterlandsstiftelsens förlag: **En bok om den närvarande tidens kristenhet.** Tillfälliga uppsatser av P. Lindberg. — **Stilla inför Herren.** Korta betraktelser inför kyrkoårets sön- och helgdagar vid några särskilda tillfällen. Tillägnad Sveriges konfirmander av A. E. Borgvall — **Den mäktige fursten.** Nykterhetskrift av en kvinna ur folket. Av Hilda Buhr. — **Vägen till fristaden.** Ny samling predikningar av Albert Lunde. Övers. — **Karin.** Svenskt original av A. J—s. — **Siegmond och På sjökonungens tron.** Två berättelser för den mognare ungdomen av Margareta Lenk. Övers. av E. Willén.

Albert Bonnier: **Den sexuella hygien och några av dess etiska konsekvenser.** Trenne föredrag av Seved Ribbing. Fjärde upplagan. — **Välläsningens konst** av Hilma Henningsson. — **Lord Byron och det sekelgamla förtalet.** En dokumentundersökning av G. Åman-Nilsson. — **En skriftställares dagbok** av F. M. Dostojevskij. Övers. av Alfred Jensen. (Serien Tankar och minnen.) — **Gammal och ny religiositet** av Torgny Segerstedt. — **Madeleine Stjerne** av Mathilda Malling. — **Bleik.** Roman från yttersta Thule av Nils Wilhelm Lundh. Andra upplagan. — **Den starkaste.** Roman av Anna Wahlenberg. — **Världskulturen och kriget.** Sextiotte uttalanden i Svenska Dagbladets enquête av märkesmän inom vetenskap, litteratur och konst. — **Fattigherrskap.** Roman av K. G. Ossiannilsson.

KUINNORNAS KALENDER

1916

som på uppdrag av L. K. P. R. utgives av Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Göteborg, utkommer i medio av oktober och anbefalles åt varje föreningsmedlem.

Den som uppslagsbok synnerligen nyttiga publikationen innehåller — utom kalendarium och dagförteckning — flera värdefulla artiklar samt en del illustrationer från viktigare händelser under 1915.

Hela inkomsten är avsedd att tillfalla L. K. P. R:s **resetalarefond**, vilket bör i än högre grad mana varje rösträttsvän att dels själv köpa Kalendern, dels sprida intresse för den bland andra kvinnor.

Den lämpar sig synnerligen väl som julgåva och säljes till ett pris av 1 kr. pr exemplar.

Rekvisioner ställas till **fröken Hildur Öijer, Göteborg 1**, och mottages även pr telefon 13314 kl. 5—6 e. m.

Upplagan är begränsad, vadan beställningar skyndsamt böra verkställas.

Styrelsen för F. K. P. R., Göteborg.

För Vinterbehovet:

PRIMA TRÄDGÅRDSPRODUKTER TILL SALU.

Lök, gul o. röd	pr kg.	0: 40
Morötter	„ hl.	5: —
Palsternackor	„ „	7: —
Rödbetor	„ „	6: —
Potatis	„ „	3: 50
Jordärtskocker	„ l.	0: 25
Purjo	„ 100st.	2: 50
Selleri	„ „ „	5: —
Mejram, kyndel	„ bnt	0: 05
Prima matfrukt från	„ kg.	0: 15
„ bordsfrukt div. fina sorter från ..	„ „	0: 40

Försändes mot efterkrav från:

Fredrika-Bremer-Förbundets fruktodlings- & trädgårdsskola

Apelryd, Båstad.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 **Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4.** A. T. 48 16

Årgångar av
Veckotidningen DAGNY
1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga nr om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913 och 1914 kr. 1:50 pr ex.

PRENUMERERA PÅ TIDSKRIFTEN **KONST**

utkommer under 1915 med 12 häften. Pris 4:50 praktupplagan —
2:75 vanl. upplagan.

Prenumeration mottages å Red., Blasieholmstorg 14, Stockholm, samt
hos rikets alla bokhandlare.

RIKT ILLUSTRERAD. KONST OCH KONSTHANTVERK.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3.50 varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5.—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2.75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.**

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS.!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.

Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: *Sköterskebyrån.*

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

Ett missgrepp.

Äktenskapets egendomsförhållanden. Av E. K—n.

Ett uppslag inom den högre flickskolan. Av Anna Sondén.

Moderna tyska författarinnor. IV. Av Beatrice Zade.

Glimtar utifrån.

Det personlige Kapitaliseringsværdi. Av Björg Blöndal.

Septemberdagar i Kristiania. Av Lotten Dahlgren.

Notiser från bokvärlden.

Svea Växtmargarin

Husmoderns räddning i dyrtiden, förklaras af kännare vara

lika bra som mejerismör

såväl för bordet som för stekning och bakning

sparar 40 % i hushållet

Ledig annonsplats!